INHOUDSTAFEL

De modernisering en informatisering van de burgerlijke stand **1**
Steve Heylen, Diensthoofd burgerlijk stand stad Leuven, voorzitter VLAVABBS en Beheerscomité DABS

De maatschap: van contract naar instituut? **33**
Simon Landuyt, Doctoraatsonderzoeker, Instituut Financieel Recht, Advocaat
Felix Desmyttere, Doctoraatsonderzoeker, Instituut voor Belastingrecht
Laura Maes, Doctoraatsonderzoeker, Instituut Financieel Recht

Overzicht van rechtspraak schenkingen en testamenten (januari 2011-september 2019): de toestemming en bekwaamheid en de vormvereisten bij de schenking en het testament **89**
Jan Bael, Professor Universiteit Gent

Inhoudstafel

Inleiding 5

Hoofdstuk 1. Van de 19de meteen de 21ste eeuw in 6

§ 1. Van ganzenpluim naar databank 6

§ 2. Informatisering én modernisering 7

§ 3. Efficiënt én toekomstgericht 9

Hoofdstuk 2. Eén centrale databank burgerlijke stand 10

§ 1. Inhoud en taken 10

§ 2. Eerste resultaten 13

Hoofdstuk 3. De digitale akten van de burgerlijke stand 14

§ 1. De nieuwe akten opgemaakt na 31 maart 2019 14

§ 2. Het lot van de oude papieren akten opgemaakt vóór 31 maart 2019 15

Hoofdstuk 4. De toegang tot de DABS 17

§ 1. Het verkrijgen van afschriften en uittreksels 17

§ 2. Een rechtstreekse toegang voor burgers, overheden en instanties 19

Hoofdstuk 5. Sterk vereenvoudigde processen 20

§ 1. Bij het opmaken van akten 20

§ 2. Automatische bijwerking van het Rijksregister 21

§ 3. 'Only once' in de praktijk gebracht 21

A. DABS en Rijksregister als authentieke bronnen 21

B. Huwelijk 22

C. Echtscheiding 22

D. Erkenning 23

§ 4. Het wijzigen van akten 24

A. De automatische bijwerking bij de opmaak van nieuwe akten 24

B. Het verwerken van rechterlijke beslissingen of besluiten 24

1. De DABS als spelverdeler 24
2. Gewijzigde akten 25

3. Automatische meldingen 25
4. Aanmaak basisakten 26

§ 5. Het vervangen van akten 26

§ 6. Het verbeteren van akten 27

Hoofdstuk 6. Het verwerken van buitenlandse akten en beslissingen 28

§ 1. Algemeen 28

§ 2. De opmaak van akten op basis van buitenlandse akten/beslissingen 28

§ 3. De registratie van erkende en niet-erkende/geweigerde buitenlandse akten en beslissingen 30

Conclusie 31

Inhoudstafel

Inleiding ... 37

Hoofdstuk 1. De maatschap in het vennootschapsrecht ... 39

§ 1. Korte historische schets van de vennootschapsrechtelijke regels van toepassing op de maatschap ... 39

§ 2. Figuur maatschap in het WVV ... 39

§ 3. Kwalificatie van de maatschap in het WVV ... 41

§ 4. Het vermogen van de maatschap en de aansprakelijkheid van de maten ... 43

§ 5. Oprichting van de maatschap onder het WVV ... 46

§ 6. Inhoud van de statuten en werking van de maatschap ... 47

A. Voorwerp van de maatschap ... 47

B. Het aandeel in de maatschap ... 47

C. Bestuur en vertegenwoordiging ... 48

D. Besluitvorming op het niveau van de maten ... 50

§ 7. Uittreding, ontbinding en vereffening ... 50

Hoofdstuk 2. De maatschap in het ondernemingsrecht ... 54

§ 1. De maatschap in het insolventierecht ... 57

§ 2. De maatschap en de KBO ... 59

§ 3. De maatschap in het boekhoudrecht ... 61

§ 4. De maatschap in het burgerlijk procesrecht ... 62

§ 5. De maatschap in het bewijsrecht ... 65

Hoofdstuk 3. De maatschap en het UBO-register ... 66

§ 1. De antiwitwaswet van 18 september 2017 ... 66

§ 2. Uiteindelijke begunstigde(n) van vennootschappen ... 67

§ 3. Door te geven informatie over uiteindelijke begunstigden ... 69

§ 4. Toegang tot het UBO-register ... 69

Hoofdstuk 4. De maatschap in het fiscaal recht ... 71

§ 1. Aandachtspunten bij het oprichten van de maatschap ... 71

A. Schenk- en erfbelasting ... 71

B. Inkomstenbelasting 74
C. Registratiebelasting 76
D. Btw-Wetgeving 78
§ 2. Aandachtspunten gedurende de levensloop van de maatschap 79
A. Inkomstenbelasting 79
§ 3. Aandachtspunten bij het einde van de maatschap 82
A. Inkomstenbelasting 82
B. Registratiebelasting 83

Hoofdstuk 5. Maatschap of BV in het kader van familiale vermogensplanning? 83

Besluit 87

Inhoudstafel

Deel 1. De toestemming en bekwaamheid bij giften ... 99

Hoofdstuk 1. Toestemming ... 99

Afdeling 1. Een volwaardige wilsvorming ... 99

§ 1. Gezondheid van geest ... 99

I. Artikel 901 BW: om een schenking te doen of om een testament te maken moet men gezond van geest zijn ... 99

II. Betekenis van het begrip "gezondheid van geest" ... 100

III. De leer van de versterkte toestemming ... 101

§ 2. Het bewijs van de ongezondheid van geest ... 104

I. Bewijslast en bewijslastverdeling ... 104

II. Bewijsmiddelen ... 105

A. Bewijs door alle middelen van recht ... 105

B. Het bewijs van de ongezondheid van geest moet worden geleverd vrij van elke twijfel ... 106

C. Elementen die in de rechtspraak in overweging worden genomen ... 107

1. De mening van een arts ... 107
2. De mening van de getuigen ... 108
3. De mening van de notaris ... 108
4. De mening van andere personen ... 108
5. Het plaatsbezoek van de vrederechter naar aanleiding van een verzoek tot aanstelling van een (voorlopige) bewindvoerder ... 109
6. De inhoud van de schenking of het testament ... 109
7. Het feit dat het testament niet is opgemaakt bij de gebruikelijke notaris van de testator ... 110
8. De wijze waarop het testament is tot stand gekomen: het notarieel testament ... 111
   a. Inleiding ... 111
   b. De notaris is verplicht om zijn ambt te weigeren bij ongezondheid van geest ... 111
   c. Het feit dat het om een notarieel testament of een notariële schenkingsakte gaat, kan worden beschouwd als een belangrijke aanwijzing van de gezondheid van geest ... 113
   d. De notaris beschikt nochtans niet over een bijzondere bekwaamheid om de wilsgeschiktheid te beoordelen ... 114
   e. Besluit ... 115

Afdeling 2. De gezondheid van geest en het medisch beroepsgeheim ... 115

§ 1. De oorspronkelijke strenge opvatting inzake het beroepsgeheim van de arts bij de aflevering van medische getuigschriften ... 115

§ 2. Evolutie in de rechtspraak en rechtsleer ... 117

I. Medische attesten die regelmatig afgeleverd zijn tijdens het leven van de schenker of testator schenden niet het medisch beroepsgeheim ... 117

A. De arresten van het Hof van Cassatie van 19 januari 2001 en 7 maart 2002 ... 117

B. De rechtspraak waarin de vermelde stelling, afgeleid uit de arresten van het Hof van Cassatie van 19 januari 2001 en 7 maart 2002, wordt toegepast ... 118

II. Kan de stelling worden verdedigd dat alle medische attesten kunnen worden aangewend om de gezondheid of de ongezondheid van geest van de schenker of testator aan te tonen? ... 119

A. Medische attesten afgeleverd tijdens het leven van de schenker of testator ... 119

B. Medische attesten verkregen na het overlijden van de schenker of testator ... 120

C. Rechtspraak waarin medische attesten in overweging worden genomen zonder enige discussie over het beroepsgeheim ... 121

D. Bedenkingen ... 122

III. Besluit ... 122

§ 3. Gevallen waarin het medisch beroepsgeheim niet geldt ... 124

I. Mondelinge getuigenverklaringen van de arts ... 124

II. Schriftelijke getuigenverklaringen van de arts ... 126

A. Een schriftelijke getuigenverklaring op verzoek van de rechter wordt sinds lang aanvaard ... 126

B. Een wettelijke regeling voor schriftelijke getuigenverklaringen in de artikelen 961/1 tot en met 961/3 van het Gerechtelijk Wetboek ... 126

III. Artikel 877 van het Gerechtelijk Wetboek: de overlegging van stukken ... 127

IV. De raadpleging van het patiëntendossier ... 127

V. De aanstelling van een deskundige door de rechter ... 128

§ 4. Kan een notaris die een schenkingsakte moet verlijden of een testament moet opmaken rechtstreeks een medisch advies vragen? ... 129

Afdeling 3. Een wil vrij van gebreken ... 132

§ 1. Inleiding ... 132

§ 2. Bedrog ... 132

I. Inleiding ... 132

II. Captatie en suggestie ... 132

III. Bewijslast ... 133

§ 3. Dwaling ... 134

I. De betekenis van het begrip "dwaling" ... 134
A. Begrip ... 134
B. Voorwaarden in het gemeen recht ... 135
C. Dwaling in het giftenrecht ... 136
1. Meerderheidsopvatting in het giftenrecht: de dwaling moet niet gemeen zijn ... 136
2. Het arrest van het Hof van Cassatie van 14 januari 2013 ... 136
3. Andere rechtspraak ... 137
II. Bewijslast ... 138

Hoofdstuk 2. Bekwaamheid ... 138

Afdeling 1. Relatieve rechtsonbekwaamheid in specifieke relaties ... 138

§ 1. Inleiding ... 138
I. Rechtsonbekwaamheid om te ontvangen ... 138
II. Rechtsonbekwaamheid om te beschikken? ... 139

§ 2. Artikel 909, eerste lid Burgerlijk Wetboek: officieren van gezondheid ... 139
I. Artikel 909, eerste lid BW ... 139
II. Totstandkoming van de wet van 22 april 2003 ... 139
III. Houding van de rechtsleer ... 140
IV. Recente rechtspraak ... 141
A. Bejaardenhulp, huishoudster en thuishulp-zorgverlener ... 141
B. Zelfstandige verpleger ... 142

§ 3. Artikel 909, eerst lid Burgerlijk Wetboek: de verzorger vermeld in artikel 909, eerste lid moet de testator of schenker beroepshalve behandeld hebben gedurende de ziekte waaraan hij is overleden ... 143

§ 4. Artikel 909, eerst lid Burgerlijk Wetboek: de verzorger vermeld in artikel 909, eerste lid moet de testator of schenker behandeld hebben gedurende de ziekte waaraan hij is overleden en het testament of de schenking moet gemaakt/gedaan zijn in zijn of haar voordeel in de loop van die ziekte ... 143

§ 5. Uitzonderingen op de toepassing van artikel 909 van het Burgerlijk Wetboek ... 144

Afdeling 2. Beschermende handelingsonbekwaamheid ... 145

§ 1. Handelingsonbekwaamheid om te beschikken ... 145
I. Het vroegere voorlopig bewind ... 145
II. Het bewind en de schenking ... 146
A. Inleiding ... 146
B. Principe: de beschermde persoon doet de schenking ... 147
C. Uitzondering: de bewindvoerder doet de schenking ... 147

1. Inleiding: machtiging aan de bewindvoerder indien de wil om te schenken uitdrukkelijk blijkt uit de verklaring van voorkeur over de aan te wijzen bewindvoerder of uit vroegere schriftelijke of mondelinge verklaringen van de persoon onder bewind 147
2. De verklaring van voorkeur omtrent de aan te wijzen bewindvoerder 148
3. Vroegere schriftelijke of mondelinge verklaringen 148
4. Voorwaarden om de schenking te machtigen 148

D. Rechtspraak: toepassing van artikel 499/7, § 4 BW 148
1. Het vonnis van de vrederechter van Izegem van 31 oktober 2014 inzake de schenking door de bewindvoerder 148
a. Inleiding 148
b. Eerste voorwaarde: wilsonbekwaamheid van de beschermde persoon bij het verzoek tot schenken 149
c. Tweede voorwaarde: de wil om te schenken moet uitdrukkelijk blijken uit vroegere schriftelijke of mondelinge verklaringen van de beschermde persoon 150
d. Derde voorwaarde: de vroegere schriftelijke of mondelinge verklaringen moeten door de persoon onder bewind geuit zijn op een ogenblik dat hij nog wilsbekwaam was 150
e. Vierde voorwaarde: de schenking moet in verhouding staan tot het vermogen van de beschermde persoon en de schenking mag de beschermde persoon of zijn onderhoudsgerechtigden bovendien niet behoeftig dreigen te maken 151
f. Besluit 151
2. Recente rechtspraak: het vonnis van de vrederechter van Vorst van 22 maart 2018 inzake de schenking met bijstand van de bewindvoerder 152

III. Het bewind en het testament 152
IV. De buitengerechtelijke bescherming 153

§ 2. Handelingsonbekwaamheid om te ontvangen 154
§ 3. Giften aan rechtspersonen 154

Deel 2. De vormvereisten van de schenking 155

Hoofdstuk 1. De notariële schenking 155
Afdeling 1. Een vormelijke akte 155
Afdeling 2. De schenker kan niet tekenen 155
Afdeling 3. Een schenking opgenomen in een onderhandse akte 156
Afdeling 4. Belofte tot het doen van een schenking 158
§ 1. Een schenkingsbelofte is ongeldig volgens het hof van beroep van Brussel en het hof van beroep van Antwerpen, ongeacht of deze is opgenomen in een onderhandse akte of een notariële akte 158
§ 2. Een schenkingsbelofte opgenomen in een onderhandse overeenkomst is ongeldig 159
§ 3. Is ook een schenkingsbelofte opgenomen in een notariële akte ongeldig? 159

§ 4. Rechtsleer in andere zin ... 160

Afdeling 5. Evolutie naar een minder strenge toepassing van de vormvereisten van de notariële schenkingsakte? ... 161

§ 1. Inleiding ... 161

§ 2. Een nietige notariële schenkingsakte van roerende goederen ... 161

I. Ongeldige notariële schenkingsakten ... 161

II. Herkwalificatie als een geldige gift van hand tot hand of onrechtstreekse schenking (bankgift) ... 162

III. Toch enige soepelheid bij de beoordeling van het vervuld zijn van een op straffe van nietigheid voorgeschreven vormvereiste ... 163

Hoofdstuk 2. De gift van hand tot hand ... 163

Afdeling 1. Geen notariële akte vereist ... 163

Afdeling 2. Voorwaarden voor de geldigheid ... 164

§ 1. Voorwaarden ... 164

§ 2. Voorwerp van de handgift ... 165

Afdeling 3. Bewijs door een geschrift ... 166

§ 1. Bewijs door notariële of onderhandse akte ... 166

§ 2. Begin van bewijs door geschrift, aangevuld met vermoedens ... 167

§ 3. De morele onmogelijkheid om zich een schriftelijk bewijs te verschaffen ... 168

§ 4. Besluiten voor de praktijk ... 169

I. Het volwaardig bewijs volgens het arrest van het Hof van Cassatie van 22 april 2010 ... 169

II. De aankondigingsbrief ... 169

III. De bedankingsbrief ... 170

IV. Het eenzijdig geschrift achteraf opgemaakt door de schenker of de begiftigde tot bewijs van de handgift of bankgift ... 170

§ 5. Bewijslast ... 171

§ 6. Het bewijs door (reservataire) erfgenamen die op grond van een eigen recht optreden ... 174

Hoofdstuk 3. De vermomde schenking ... 174

Afdeling 1. Definitie ... 174

Afdeling 2. Grondvereisten en vormvereisten ... 175

Afdeling 3. Voorbeelden ... 175

Afdeling 4. Bewijs van de schenking ... 177

§ 1. Bewijslast en bewijsmiddelen 177

§ 2. Rechtspraak die geen bewijs van betaling oplegt aan de kopers, aangezien de verkoop meer dan 10 jaar geleden heeft plaatsgevonden 177

§ 3. Rechtspraak die wel een bewijs van betaling oplegt aan de kopers, ook al dateert de verkoop van meer dan 10 jaar geleden 178

§ 4. Andere rechtspraak 180

Afdeling 5. Gevolgen 180

Afdeling 6. Rol van de notaris 181

Hoofdstuk 4. De onrechtstreekse schenking 181

Afdeling 1. Definitie van de onrechtstreekse schenking 181

Afdeling 2. Bewijslast en bewijsmiddelen 182

§ 1. Bewijslast en bewijsmiddelen 182

§ 2. Schenking aan het kind of schenking aan het kind en de schoonzoon/schoondochter? 182

Afdeling 3. Grondvereisten en vormvereisten 185

Afdeling 4. Voorbeelden van een onrechtstreekse schenking in de rechtspraak 185

Afdeling 5. Gevolgen wanneer de rechtshandeling in concreto haar abstract karakter verliest 186

Deel 3. De vormvereisten van het testament 189

Hoofdstuk 1. Inleiding: Een evolutie naar een minder strenge toepassing van de vormvereisten 189

Hoofdstuk 2. Het openbaar testament 190

Afdeling 1. Onrechtstreekse versoepeling ten aanzien van het notarieel testament: de herkwalificatie van het ongeldig notarieel testament als een geldig internationaal testament 190

Afdeling 2. Rechtstreekse versoepeling ten aanzien van het notarieel testament: de vormvereisten worden minder streng opgevat 191

§ 1. Inleiding: naar een soepelere interpretatie van de op straffe van nietigheid voorgeschreven vormvereisten? 191

§ 2. De recente rechtspraak 191

I. Het arrest van het hof van beroep van Brussel van 20 april 2015 in verband met een notariële schenkingsakte ... 191
II. Het arrest van het hof van beroep van Bergen van 5 juni 2012 in verband met een notarieel testament ... 193

Afdeling 3. Het dictaat ... 194

Hoofdstuk 3. Het eigenhandig testament ... 194

Afdeling 1. Inleiding: een tendens naar minder formalisme ... 194

Afdeling 2. Eigenhandig geschrift ... 195

§ 1. Inleiding ... 195
§ 2. Het arrest van het hof van beroep van Gent van 6 september 2012 ... 195
§ 3. Het arrest van het hof van beroep van Gent van 21 september 2017 ... 196

Afdeling 3. Dagtekening ... 196

§ 1. Inleiding: rechtsleer en rechtspraak in de voorafgaande periode ... 196
I. Doelstelling van de dagtekening ... 196
II. Oorspronkelijke opvatting ... 197
III. Soepelere rechtspraak in de vorige periode ... 197
A. Een andere wijze van aanduiding van de datum ... 197
B. De aanduiding van de precieze dag is niet meer vereist, de aanduiding van de periode waarin het testament is gemaakt volstaat ... 197
C. Er mag ook bijkomend een beroep worden gedaan op extrinsieke elementen ... 198
D. De stelling dat de datum mag ontbreken ... 199

§ 2. Rechtspraak in de onderzochte periode ... 202
I. Soepele houding ten aanzien van de voorwaarde van de dagtekening? ... 202
II. Antidatering of postdatering van het eigenhandig testament ... 202

Afdeling 4. Handtekening ... 203

§ 1. Inleiding: rechtsleer en rechtspraak in de voorafgaande periode ... 203
I. Doelstelling van de handtekening ... 203
II. Oorspronkelijke opvatting ... 203
III. Soepelere rechtspraak in de vorige periode ... 204
A. Een andere wijze van handtekening ... 204
B. De beperking van de doelstelling van de handtekening ... 204
C. Voorbeelden van een ongebruikelijke handtekening ... 205
D. Kan een eigenhandig testament geldig zijn als de handtekening ontbreekt? ... 206

§ 2. Rechtspraak in de onderzochte periode 207
I. Wanneer is er sprake van een handtekening? 207
A. De handtekeningsvereiste vormt eerder een bijkomende geldigheidswaarborg dan een vormvereiste stricto sensu 207
B. Het arrest van het Hof van Cassatie van 17 oktober 2016 208
1. Men moet nog altijd nagaan of de vormvereiste is vervuld, niet of het de bedoeling was van de erflater om een testament te maken 208
2. De beperking van de doelstelling van de handtekening: het teken waardoor de testator blijk geeft van zijn wil om zich het testament eigen te maken 210
3. De vormvereisten zijn geen bijkomende geldigheidswaarborgen, maar daadwerkelijke vormvereisten (die wel soepel kunnen worden ingevuld) 210
II. Een eigenhandig testament met handtekeningen van derden 210
A. Arrest van het hof van beroep van Brussel van 6 september 2011: op het eigenhandig testament komen ook de handtekeningen voor van twee "getuigen" 210
B. Arrest van het hof van beroep van Gent van 24 november 2016: op het eigenhandig testament komt ook de handtekening voor van de legataris 211
C. Arrest van het hof van beroep van Gent van 30 maart 2017: op het eigenhandig testament komen naast de handtekening van de testator nog twee handtekeningen voor die niet meteen aan iemand worden toegeschreven 212
D. Besluiten 212
III. De plaats van de handtekening 212

Hoofdstuk 4. Het internationaal testament 213

Afdeling 1. Vormvereisten 213

Afdeling 2. Conversie van een nietigverklaarbaar notarieel testament in een geldig internationaal testament 214